

Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta

**Nabytí vlastnického práva od neoprávněného
v dobré víře**

Studentská vědecká odborná činnost

Kategorie: magisterské studium

2014

VII. ročník SVO

Autor: Alexandra Javorková, 4. ročník

Konzultant: JUDr. Robert Pelikán, Ph.D.

estné prohlášení

Prohlašuji, že jsem práci předkládanou do VII. ročníku Studentské vědecké a odborné společnosti (SVO) vypracovala samostatně za použití literatury a zdrojů v ní uvedených. Dále prohlašuji, že práce nebyla dříve publikována, nebyla v celku ani částí n obhájena jako práce diplomová i bakalářská a nebyla předložena do předchozích ročníků SVO i jiné soutěže.

Souhlasím s užitím této práce rozšiřováním, rozmnožováním a sdělováním ve společnosti v neomezeném rozsahu pro účely publikace a prezentace PF UK.

V Praze, dne 14. dubna 2014

Alexandra Javorková

Pod kování

Na tomto místě bych ráda poděkovala pánu JUDr. Robertovi Pelikánovi, Ph.D. za konzultace a připomínky při psaní této práce a dále kolegovi Zbytkovi Baranovi za jazykovou korekturu této práce.

Obsah

1. Úvod.....	5
2. Historické ko eny institutu nabytí vlastnického práva od neoprávn ěného	6
3. Rozvoj na ěském území.....	7
4. Srovnání institutu nabytí vlastnického práva od neoprávn ěného v zahrani ních právních úpravách	8
4.1 Francie.....	8
4.2 N ěmecko	9
4.3 Rakousko.....	10
4.4 Portugalsko.....	10
5. Nabytí vlastnického práva od neoprávn ěného v dobré ví ě - obecn ě	11
6. Právní úprava p ěd 1. 1. 2014	12
7. Dualismus závazkových vztah ě	13
8. Nabytí zboží podle § 446 obchodního zákoníku.....	13
9. Právní úprava v novém ob ěanském zákoníku	15
10. Nabytí movité v ěci nezapsané ve ve ejném seznamu - § 1109 NOZ	16
10.1 Jednotlivé nabývací zp ōsoby § 1109 NOZ	18
11. Nabytí použité movité v ěci od podnikatele za úplatu - § 1110 NOZ.....	20
12. Obecná klauzule - § 1111 NOZ	21
13. Nemožnost dovolat se vlastnického práva ani dobré ví ěry právního p ědch ědce - § 1112 NOZ	21
14. Vylou ění n ě kterých v ě cí z aplikace § 1110 – 1112	22
15. Nabytí podílu ve spole nosti s ru ěním omezeným od nevlastníka v dobré ví ě	22
16. Nabytí podílu ve spole nosti s ru ěním omezeným od neoprávn ěného v dobré ví ě podle NOZ.....	25
17. Nabytí podílu v družstvu od neoprávn ěného – dosavadní judikatura vs. nová právní úprava	26
18. Akcie a sm ěnky	27
19. Pohledávky – dosavadní vs. nová právní úprava	29
20. Záv ěr	29
21. Seznam použité literatury.....	30

1. Úvod

Nabytí vlastnického práva od neoprávněného je oblastí, která přijetím zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku („NOZ“¹) zaznamenala značný posun. V právní úpravě a judikatuře se projevovala snaha o trvání na původním pojetí nabytí vlastnictví od neoprávněného v dobré víře jako výjimky ze zásady, že nikdo nemůže na jiného převést více práv, než sám má, a která se měla uplatnit jen v určitých oblastech soukromoprávního styku. Účinností NOZ došlo k rozšíření možností využití tohoto institutu i na situace, u kterých to ustálená judikatura Nejvyššího soudu neumožňovala. Příkladem takového rozšíření je možnost nabytí pohledávky, podílu ve společnosti s ručením omezeným i podílu v družstvu od neoprávněného v dobré víře.

Jako velké pozitivum nové úpravy vnímám odstranění nerovnosti, která spočívala v tom, že nebyl poskytnut stejný standard ochrany nabyvatelům-kupujícím v režimu obchodního zákoníku a nabyvatelům-kupujícím v režimu občanského zákoníku.

Ve své práci se budu z důvodu omezeného rozsahu a komplexnosti problému zabývat institutem nabytí vlastnického práva od neoprávněného v dobré víře pouze z pohledu věcných movitých. Nejprve se zaměřím na historický vývoj institutu jako takového spolu se srovnáním zahraničních právních úprav k této otázce. Po vymezení základních myšlenkových východisek se budu blíže věnovat nabytí zboží, podíl ve společnosti s ručením omezeným i družstvu, akcií a pohledávek. Cílem práce je osvětlení posunu v nové právní úpravě nabytí od neoprávněného v dobré víře na pozadí ustálené judikatury českých soudů.

¹ Ve své práci budu pro lepší přehlednost používat zkratky „OZ“ pro zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník a „NOZ“ pro zákon č. 89/2012 Sb. občanský zákoník, i když si uvědomuji existenci usnesení civilního kolegia Nejvyššího soudu, které se dne 12. 2. 2014 zabývalo označováním „starého“ a „nového“ občanského zákoníku. Výsledkem jednání bylo řešení, že pro zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník bude používána zkratka „ob. zák.“ a pro zákon č. 89/2012 Sb. občanský zákoník zkratka „o. z.“. Z výše uvedeného důvodu z přehlednosti zůstanou i „neoficiálních“ zkratkách – na mnohých místech práce totiž porovnávám starou a novou úpravu.

2. Historické ko eny institutu nabytí vlastnického práva od neoprávn něho²

ímské právo se stav lo k ochran vlastnického práva pom rn kategoriicky. Ulpianem formulovaná zásada „nemo plus iuris ad alium transferre potest, quam ipse habet“ („nemo plus iuris“) aneb „nikdo nem že na jiného p evést více práv, než sám má“, byla specifickým pravidlem, které se vztahovalo k otázce zcizení d dictví.³ Pozd ji byla tato zásada zobecn na, což dokládá i fakt, že byla zmín na na n kolika místech v Digestech.⁴ Jedinou výjimkou, která umož ovala nabytí vlastnické právo i od neoprávn něho,⁵ byla situace, kdy se vlastníkem stala osoba, která nabyla p edm t nabytí od státu (fiscus), i když stát nebyl nositelem práva, které bylo p edm tem tohoto nabytí.⁶ Aby však nebyly dány p íliš velké p ekážky soukromoprávnímu styku, ímské právo poskytovalo zejména možnost vydržet movité v ci v krátké jednoro ní lh t .⁷

Pod vlivem kanonického práva docházelo k prosazování konceptu dobré víry ve vztahu k nabyvateli v ci a již ve st edov ku se tak vytvo ila ochrana tzv. dobromyslných kupc na tržištích. Staré n mecké pravidlo „wo Du Deinen Glauben gelassen hast, dort sollst Du ihn Suchen“, tedy „tam, kde jsi svou víru nechal, ji musíš hledat“ vyjad ovalo, že v p ípad , kdy vlastník n komu sv il v c a tato osoba ji dále p evedla na t etího, se p vodní vlastník mohl domáhat se svými nároky pouze u neoprávn něho p evodce. Nemohl tak reivindikovat v c od t etího. Toto pravidlo se objevilo už ve 13. století v právní knize Saské zrcadlo.

Nutnost, aby byl nabyvatel v dobré ví e, pokud nabyl v c od neoprávn něho se dále objevila v souvislosti s recepcí ímského práva u Davida Mevia, který rozvinul tuto problematiku ve vztahu k požadavku spravedlnosti a ochran obchodního styku.⁸

Postupn byla ochrana poctivého nabyvatele p evzata do r zných zákoník vznikajících od 18. století, nap íklad do francouzského Code Civil, rakouského Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch („ABGB“), i n meckého Bürgerliches Gesetzbuch („BGB“).⁹

² Podle eské terminologie byl do 1. 1. 2014 zaužíván pojem „od nevlastníka“, co však nebylo p esné ozna ení, protože i nap . komisioná m že oprávn n p evést vlastnické právo k v ci a nemusí být tedy vlastníkem.

³ Sk ejpek, M. Maxima: *Nemo plus iuris ad alienum transferre potest, quam ipse haberet*. Soudce X, 2008, . 11, s. 39 an.

⁴ Eliáš, K.: *Mobilia non habent sequelam (O nabytí vlastnického práva od neoprávn něho)*, Obchodn právní revue 3/2009, s. 61.

⁵ Termín, který používá zákon . 89/2012 Sb., ob anský zákoník.

⁶ J. Spá il a kol.: *Ob anský zákoník III. (§ 976 – 1474). Komentá , 1. vydání*, 2013, s. 361 – 384.

⁷ Dobrovolná E., *Nabytí vlastnického práva od neoprávn něho ve srovnání s rakouským právem*, Právní rozhledy, 10/2013, s. 348.

⁸ J. Spá il a kol.: *Ob anský zákoník III. (§ 976 – 1474). Komentá , 1. vydání*, 2013, s. 361 – 384.

⁹ Tégl, P.: *Ochrana poctivého nabyvatele p i nabytí vlastnického práva od nevlastníka k movitým v cem nezapsaným ve ve ejných seznamech*, Ad Notam 2/2007, s. 43.

3. Rozvoj na eském území

První zmínky ochrany dobré víry nabyvatele p i nabytí od neoprávn ěného se na eském území datují od 14. století, kdy byla vydána P íru ka práva m stského Janem z Gelnhausenu, kdy „p ítomnost dobré víry v mysli jednajícího sloužila jako jakási „poleh ující okolnost“ p i vyvozování právních d sledk z neoprávn ěných dispozic s cizím majetkem“.¹⁰

V ýznamným po ínem, i když ne zcela úsp šným, byl návrh zákoníku vypracovaný za vlády panovnice Marie Terezie, tzv. Codex Theresianus Universalis¹¹. Codex Theresianus byl dokon ěn v roce 1766 a na základ ě návrh profesora pražské právnické fakulty Azonniho byl rozd ělen podle vzoru Justiniánových Institucí.¹² I p esto, že návrh stál p evážn ě na ímskoprávních zásadách, obsahoval široce formulovanou ochranu nabyvatele, pokud tento získal v c od neoprávn ěného a zároveň byl v dobré ví e v oprávn ění p evodce v c p evést.¹³

Z dalších kodifika cích po ín ě v této oblasti je pot eba zmínit i návrh zákoníku Karla Antona von Martini z roku 1797, který se však na rozdíl od Codexu Theresianus zam ěnil na ímskou zásadu nemo plus iuris v otázce nabytí vlastnictví od neoprávn ěného, by si byl v dom toho, že bude nutné p íjmout ur ítá opat ění k zajišt ění plynulosti obchodního styku.¹⁴

P ed vznikem spole ěného eskoslovenského státu v roce 1918 se na našem území uplat ovala rakouská úprava ABGB, tedy Obecného zákoníku ob anského z roku 1811, která byla recipována i do eskoslovenského právního ádu, kde platila s drobnými zm ěnami až do roku 1950. Právní úprava nabytí vlastnického práva k movité v ci od neoprávn ěného v dobré ví e byla a dodnes je obsažena v § 367 ABGB. Toto ustanovení vylu ovalo možnost vlastníka reivindikovat movitou v c, pokud poctivý držitel prokázal, že tuto v c nabyl bu ěve ve ejné dražb ě nebo od živnostníka (podnikatele) oprávn ěného k takovému obchodu anebo za „plat“ (úplatu) od toho, komu ji vlastník sv ěil k užívání, k uschování nebo v jiném úmyslu. P edešlý vlastník m ěl pouze právo na náhradu škody v í t m, kte í byli za tuto situaci odpov ědní.¹⁵

Návrh eskoslovenského ob anského zákoníku z t icátých let 20. století byl považován i samou superrevizní komisí v podstat ě jen za úpravu a modernizaci textu

¹⁰ J. Spá ěil a kol.: *Ob anský zákoník III. (§ 976 – 1474). Komentá ě*, 1. vydání, 2013, s. 361 – 384.

¹¹ Malý, K. a kol.: *D ějiny eského a eskoslovenského práva do r. 1945*. 4. vydání. Praha: Leges, 2010, 195 – 198.

¹² Sojka, D.: *Kodex Theresianus*, Právnická fakulta Masarykovy univerzity, Brno 2009, dostupné na: <http://is.muni.cz/do/1499/el/estud/praf/ps09/codex/web/index.html> (navštívěno 20. 2. 2014).

¹³ J. Spá ěil a kol.: *Ob anský zákoník III. (§ 976 – 1474). Komentá ě*, 1. vydání, 2013, s. 361 – 384.

¹⁴ Tamtéž.

¹⁵ Rou ěk, F., Sedlá ěk, J.: *Komentá ě k eskoslovenskému obecnému zákoníku ob anskému*, díl II, § 285-530, Praha : CODEX Bohemia, s.r.o. 1998. s. 323 an.

rakouského ABGB a k výraznějším změnám se tak nemohlo přistoupit. Kodifikace občanského práva však byla znemožněna mnichovským diktátem.¹⁶

Občanský zákoník z roku 1950 (tzv. státní kodex) obsahoval úpravu nabytí vlastnického práva od neoprávněného ve svém § 154, kde bylo stanoveno, že vlastník věci nemůže reivindikovat věc, pokud ji nabyl oprávněný držitel „výrokem úředním nebo veřejné dražby i mimo úřední provedení, a jde-li o věc movitou, ani tehdy, nabyli-li ji za platbu od někoho, kdo je oprávněn s takovými věcmi obchodovat, anebo od toho, komu ji žalobce sám navrhl.“ V odstavci druhém zmíněného ustanovení se nacházelo zvýhodnění socialistického sektoru, přičemž socialistická právnická osoba (a už státní nebo družstevní) mohla žalovat na vrácení věci, jestliže byl na tomto vrácení obecný zájem (podle důvodové zprávy měl soud posoudit obecný zájem podle volné úvahy).¹⁷

V původním znění občanského zákoníku z roku 1964 bylo v § 228 umožněno nabytí vlastnického práva od neoprávněného (nevlastníka) také v situaci, kdy vlastnictví věci převedla socialistická organizace. Toto ustanovení platilo až do roku 1991, kdy bylo zrušeno novelou provedenou zákonem č. 509/1991 Sb.

4. Srovnání institutu nabytí vlastnického práva od neoprávněného v zahraničních právních úpravách

4.1. Francie

Francouzský Code Civil poskytuje poměrně širokou ochranu tomu, kdo v dobré víře získal držbu movité věci od neoprávněného. Právní úprava vytváří domněnku, že držitel je vlastníkem, i když nabyl věc od osoby, která nebyla oprávněna vlastnické právo převést, ale zároveň zakládá povinnost, aby byl držitel v dobré víře a aby věc získal do skutečné držby. Code Civil nestanoví, že by muselo jít o úplatný převod. Pokud došlo k nabytí movité věci, kterou vlastník ztratil nebo která mu byla ukradena, může ji původní vlastník žádat od držitele zpět ve lhůtě tří let od ztráty či krádeže a držitel je povinen přisloužit právo na náhradu škody od toho, kdo mu věc předal.¹⁸ Nabyvatel je ale chráněn v případě, že věc koupil na tržišti, v prodejně

¹⁶ Schelle K., Tauchen J.: *Občanské zákoníky. Kompletní sbírka občanských zákoníků, důvodových zpráv a dobových komentářů*, Key Publishing s.r.o., Ostrava, 2012, s. 8 – 27.

¹⁷ Důvodová zpráva k zákonu č. 141/1950 Sb., občanský zákoník, ze dne 25. října 1950.

¹⁸ Borsík, D.: *Nadobudnutie vlastníctva od neoprávneného ako prejav ochrany dobrej viery v komparatívnom súkromnom práve*, Právní rozhledy 7/2013, s. 239.

(obchod) i na jiném veřejném trhu nebo od obchodníka obchodujícího se stejnými věcmi.¹⁹ Povodní vlastník může v takovém případě uplatnit nárok na věc pouze pokud poskytne náhradu za to, co držitel za věc zaplatil.

4.2. Německo

Německá právní úprava v BGB se vztahuje pouze na věci movité, jejich části a plody.²⁰ Nabytí vlastnického práva od neoprávněného je možné po splnění zákonem stanovených předpokladů, kterými jsou ústinná dohoda mezi zcizitelem a nabyvatelem, předání věci odevzdáním (nebo jinou způsobem) a dobrou vírou nabyvatele. Dobrá víra nabyvatele je presumována a důkazní břemeno leží na vlastníkovi věci. Ten musí prokázat, že nabyvatel nebyl nebo nemohl být v dobré víře. Nabytí vlastnictví od neoprávněného není v německé úpravě možné u věcí ukradených nebo ztracených.²¹

Reforma německého zákona o společnosti s ručením omezeným, která nabyla účinnosti dne 1. listopadu 2008, přinesla kromě jiného změnu v možnosti nabytí podílů ve společnosti s ručením omezeným od neoprávněného, pokud je nabyvatel v dobré víře.²² Podle vzoru akciového rejstříku je v případě společnosti pokládán za společníka pouze ten, kdo je zapsán v seznamu společníků uvedeném v obchodním rejstříku.²³ Nabyvatel se tak za splnění určitých podmínek může spolehnout na to, že údaje v rejstříku jsou pravdivé a pokud získá podíl ve společnosti s ručením omezeným důvěřujíc v údaje zapsané v tomto rejstříku, stane se vlastníkem podílu a společníkem ve společnosti.

Vlastník podílu je chráněn za podmínky, že příslušný zápis je vzhledem k podílu nesprávný méně než tři roky a není mu tato nesprávnost údajů písemně známa. Pokud tyto podmínky splněny nejsou, uplatní se ochrana nabyvatele v dobré víře.²⁴

¹⁹ Eliáš, K.: *Mobilia non habent sequelam (O nabytí vlastnického práva od neoprávněného)*, Obchodní právní revue 3/2009, s. 61.

²⁰ Bezoušková, L.: *Nabytí vlastnického práva k movité věci od neoprávněného podle německé právní úpravy a návrhu občanského zákoníku*, Právní rozhledy 7/2009, s. 246.

²¹ Salomons, A. F.: *How to draft new rules on the bona fide acquisition of movables for Europe? Some remarks on method and content*. Centre for the Study of European Contract Law Working Paper Series, No. 2007/02, dostupné na: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=979458 (navštíveno 14. 3. 2014).

²² Pokorná, A.: *Nabytí obchodního podílu v dobré víře v německé právní úpravě*, COFOLA 2011: the Conference Proceedings, 1. edition. Brno: Masaryk University, 2011.

²³ Braun, A., Linhart, T.: *Velká reforma německého zákona o společnostech s ručením omezeným*, Právní rozhledy 4/2009, s. 130.

²⁴ Pokorná, A.: *Nabytí obchodního podílu v dobré víře v německé právní úpravě*, COFOLA 2011: the Conference Proceedings, 1. edition. Brno: Masaryk University, 2011.

4.3. Rakousko

Institut nabytí vlastnického práva od neoprávněného je upraven, jak už bylo zmíneno výše, v § 367 ABGB. Toto ustanovení přetrvalo od svého vzniku v 19. století téměř v nezměněné podobě až do roku 2005, kdy byl novelizací zákonem *Handelsrechtsänderungsgesetz* přidán druhý odstavce a došlo ke sjednocení úpravy v občanském a obchodním právu.²⁵ Podle § 367 ABGB lze nabýt vlastnické právo od neoprávněného pouze u movitých věcí (podle analogie však lze nabýt nemovitě věcí, které nejsou předem temně evidovány, pokud jsou splněny předpoklady § 367 ABGB). Přední vlastník nemá právo věc reivindikovat, pokud žádný a poctivý držitel prokáže, že věc nabyl za úplatu ve veřejné dražbě, od podnikatele při obvyklém výkonu podnikatelské činnosti nebo od někoho, komu přední vlastník věc svěřil. Stejně se postupuje i v případě, že je věc zatížena právem třetí osoby. Právo třetí osoby zaniká, pokud věc nabyl žádný a poctivý držitel ve vztahu k tomuto právu. Obdobně lze podle § 371 ABGB nabýt vlastnické právo i k cenným papírům a penězům a podle § 384 ABGB lze nabýt věc i od tzv. *Schneinerbe* („zdánlivého“, tedy u nás nepravého) dědice.²⁶

Důležitým aspektem při posuzování nabytí vlastnického práva od neoprávněného je dobrá víra nabyvatele. Ustanovení § 368 ABGB předpokládá objektivní dobrou víru nabyvatele (bere se do úvahy běžná opatrnost racionálního člověka²⁷) a obsahuje určitě zákonem předvídané okolnosti, jejichž splnění vyloučí dobrou víru nabyvatele. Tyto okolnostmi jsou povaha věci, nápadně nízká cena, osobní vlastnosti předvodce, podnikání předvodce nebo jiné okolnosti. Dobrá víra nabyvatele se musí vztahovat na vlastnické právo zcizitele, nikoli jen na jeho oprávnění nakládat s věcí.²⁸

4.4. Portugalsko

Portugalská právní úprava se vyznačuje naprosto rozdílným přístupem než výše popsané úpravy. V portugalském právu se neposkytuje žádná ochrana nabyvateli, který získal věc od neoprávněného v dobré víře. Takový nabyvatel je tedy nucen nabytou věc vrátit skutečnému

²⁵ J. Spáčil a kol.: *Občanský zákoník III. (§ 976 – 1474)*. Komentář, 1. vydání, 2013, s. 361 – 384.

²⁶ Dobrovolná E., *Nabytí vlastnického práva od neoprávněného ve srovnání s rakouským právem*, Právní rozhledy, 10/2013, s. 348.

²⁷ Zapletal J.: *Zásada dobré víry a její uplatnění v soukromém právu*. Právní rozhledy 2/2006, s. 60.

²⁸ Dobrovolná E., *Nabytí vlastnického práva od neoprávněného ve srovnání s rakouským právem*, Právní rozhledy, 10/2013, s. 348.

vlastníkovi. Portugalské řešení se tak blíží povodnímu římskému pojetí vystaveném na zásadě nemo plus iuris.²⁹

5. Nabytí vlastnického práva od neoprávněného v dobré víře - obecně

V předchozích kapitolách jsem se v nově nastávající otázce nabytí vlastnického práva od neoprávněného v dobré víře z pohledu historického a na základě srovnání zahraničních úprav. V této části práce bych se ráda zaměřila na myšlenková východiska a koncepci institutu nabytí od neoprávněného jako takového.

V první řadě je potřeba položit si otázku, kde by se měly nacházet hranice ochrany povodního vlastníka v cíli a kde naopak povodního a řádného nabyvatele. Tím se dostáváme do sporu mezi základními zásadami, které jsou upraveny nejen na úrovni právních řádů jednotlivých států, ale i na mezinárodním poli. Tímto zásadami jsou ochrana vlastnictví a tedy zásada nedotknutelnosti vlastnického práva na jedné straně a ochrana práv nabytých v dobré víře a zásada právní jistoty na straně druhé.

Ochrana vlastnictví je v českém právním řádu upravena již na ústavní úrovni, a to v čl. 11 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“). Vlastník má právo svůj majetek držet, užívat, požívat a disponovat s ním, je oprávněn svoji věc opustit či zničit, a taky je oprávněn převést vlastnické právo k ní na jinou osobu. Do těchto práv nesmí vlastníkově v zásadě nikdo zasahovat. Vlastnictví však není odtržené od společnosti a od práv a postavení jiných osob³⁰, proto i ochrana vlastníka má určitě zákonem stanovené hranice. Rozvoj obchodu a celkově soukromoprávního styku mezi lidmi, zahrnující dispozice s majetkem, vytvořil potřebu řešit situace, kdy byla věc v dobré víře nabyta od osoby, která nebyla oprávněna vlastnické právo k ní převést. Trvat za všech okolností na ochraně povodního vlastníka se ukázalo jako značně nepraktické a omezující soukromoprávní styk mezi lidmi. Takovým způsobem by totiž značně trpěla další Listinou zaručená zásada právní jistoty ústavních právních vztahů.

Mezi hranicemi kritéria, na základě kterých se posuzuje to, které straně připadne právo k věci, tradičně patří dobrá víra nabyvatele v oprávnění druhé strany vlastnické právo k věci převést. Ani ta ale sama o sobě ochraně povodního nabyvatele nestačí, jak bude rozebráno v kapitolách níže.

²⁹ Salomons, A. F.: *How to draft new rules on the bona fide acquisition of movables for Europe? Some remarks on method and content.* Centre for the Study of European Contract Law Working Paper Series, No. 2007/02.

³⁰ Wagnerová, E.; Šimíček, V.; Langášek, T.; Pospíšil, I. a kol.: *Listina základních práv a svobod. Komentář.* Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s. 2012, s. 300.

6. Právní úprava před 1. 1. 2014

Před nabytím účinnosti zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku („NOZ“) byla úprava nabytí vlastnického práva od neoprávněného upravena v několika právních předpisech. Neexistovala obecná ustanovení v občanském zákoníku, ale jenom roztržitá fragmentální úprava.

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník („OZ“) upravoval nabytí v cí od nepravého d dce (§ 486 OZ), dále prodej nevyzvednuté v cí zhotovitelem (§ 656 OZ) a prodej nevyzvednuté zásilky (§ 773 OZ). Nabytí zástavního práva k cizí movité v cí (§ 161 OZ) stálo na podobných principech.³¹

Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník („ObchZ“) upravoval nabytí zboží od nevladníka³², pokud strany uzavřely kupní smlouvu v režimu obchodního zákoníku (§ 446 ObchZ), dále i nabytí majetku od neoprávněného při prodeji podniku (§ 483 odst. 3 ObchZ), nabytí díla od nevladníka u smlouvy o dílo (§ 554 odst. 5 ObchZ)³³, nabytí majetku v rozporu s § 196a odst. 1 až 3 ObchZ od nevladníka dle § 196a odst. 6 ObchZ.

Zákon č. 591/1992 Sb., o cenných papírech („ZCP“) upravoval nabytí cenného papíru (potažmo akcií) od nevladníka (§ 20 ZCP).

Zákon č. 191/1950 Sb., zákon směnový a šekový („ZSŠ“) upravoval nabytí směnky (§ 1. I § 16 odst. 2 ZSŠ).

Zákon č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu („ZPKT“) upravoval nabytí investičního nástroje od nevladníka (§ 96 odst. 3 ZPKT).

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád („OS“) obsahuje úpravu nabytí vydražené v cí ke dni udělení příkazu zaplacením nejvyššího podání v nedobrovolné dražbě v rámci výkonu rozhodnutí prodejem movité v cí (§ 329 odst. 7 OS) a nabytí v cí od nevladníka, který byl označen jako vladník v rozhodnutí soudu prvního a druhého stupně, které však byly v rozporu s hmotným právem, a to v mezidobí do rozhodnutí dovolacího soudu (§ 243d odst. 2 OS)³⁴.

Zákon č. 26/2000 Sb., o veřejných dražbách („ZVD“) obsahuje úpravu nabytí v cí ve veřejné dražbě (§ 30 nebo § 53 ZVD).

³¹ Petr, B.: *Nabývání vlastnictví originálním způsobem*. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 161 – 169.

³² Podle české terminologie šlo o nabytí „od nevladníka“. Při referenci na předchozí právní úpravu budu pro odlišení používat tento pojem.

³³ Švadlena P., Eppich L.: *Nabytí vlastnického práva od nevladníka dle nového občanského zákoníku*. 29.7.2013. dostupné na: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/infocentrum/media/nabyti-vlastnickeho-prava-od-nevladnika-dle-noveho-obcanskeho-zakoniku/> (navštíveno 4. 3. 2014).

³⁴ Petr, B.: *Zásada „nemo plus iuris ad alium transferre potest quam ipse habet“ a problematika nabývání od nevladníka*, Právní rozhledy 20/2012, s. 695.

Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon, „IZ“) řeší situaci, kdy byl do soupisu majetku zařazen i takový majetek, který nepatří úpadci, ale žaloba na vyloučení majetku z majetkové podstaty nebyla u insolvenčního soudu podána včas, nebo ji soud zamítl, řízení o žalobě zastavil nebo ji odmítl (§ 225 odst. 3 IZ)³⁵.

7. Dualismus závazkových vztahů

Právní úprava závazků stála před 1. 1. 2014 na duálním režimu obchodního a občanského zákoníku. Na které závazkové vztahy se tak vztahoval režim obchodního zákoníku (podle § 261 ObchZ) a jiné režimem občanského zákoníku. Podle ustanovení § 262 ObchZ existovala i možnost dohody stran o tom, že se jejich závazkový vztah, který nespadal pod žádné ustanovení § 261 ObchZ, podřídí režimu obchodního zákoníku.

Ochrana nabyvatele, který nabyl věc (zboží) od nevlastníka (neoprávněného) v dobré víře, se projevovala pouze v režimu obchodního zákoníku (§ 446 ObchZ). V soukromoprávním styku tak existoval nepoměr mezi ochranou dobré víry nabyvatelů – podnikatelů, případně nepodnikatelů, pokud si zvolili režim obchodního zákoníku, a těch, kteří uzavřeli kupní smlouvu v režimu občanského zákoníku. Tato disproporce byla do značné míry kritizována i s ohledem na čl. 11 odst. 1 Listiny, podle kterého má vlastnické právo všech vlastníků stejný zákonný obsah a ochranu. Postavení nabyvatelů v dobré víře, závislé pouze od zvoleného právního režimu, tak bylo jasné v rozporu s výše zmíněným ustanovením Listiny.

8. Nabytí zboží podle § 446 obchodního zákoníku

Ustanovení § 446 ObchZ se uplatnilo u kupní smlouvy v režimu obchodního zákoníku a stanovilo, že kupující nabýval vlastnické právo i v případě, kdy prodávající nebyl vlastníkem prodávaného zboží, ledaže v době, kdy kupující měl vlastnické právo nabyt, věděl nebo vědět mohl, že prodávající není vlastníkem a že není ani oprávněn zbožím nakládat za účelem jeho prodeje.

Ústavní soud („ÚS“) se zabýval otázkou výkladu ustanovení § 446 ObchZ ve svém nálezu sp. zn. I. ÚS 437/02 ze dne 19. 7. 2002 a dospěl k závěru, že zmíněné ustanovení je třeba chápat jako „zákonnou mez ochrany vlastnického práva tam, kde je třeba upravit jednotně dobrou víru nabyvatele.“ ... „při výkladu tohoto ustanovení je třeba vždy šetřit podstatu a

³⁵ Petr, B.: *Nabývání vlastnictví originálním způsobem*. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 162.

*smysl vlastnického práva p vodního vlastníka a jeho ochrany podle l. 11 Listiny. Takové omezení je proto souasn t eba interpretovat tak, aby byla ještě v bec šet ena podstata vlastnického práva a aby takové omezení nebylo zneužíváno k jiným ú el m, resp. aby takové zneužívání nebylo ze strany soudu p ijatým výkladem tolerováno i aprobováno.*³⁶ Ústavní soud tak dal jasn najevo, že p i posuzování institutu nabytí vlastnictví od neoprávn ěného je v konkrétním p ípad pot eba postupovat tak, aby nebylo neod vodn n zasahováno do vlastnického práva p vodního vlastníka. V usnesení sp. zn. IV. ÚS 112/01 ze dne 28. srpna 2001 se ÚS vyjád il k otázce aplikace ustanovení § 446 ObchZ. Zmín ěné ustanovení lze podle n j aplikovat pouze „za p ísného respektování ustanovení l. 4 odst. 4 Listiny základních práv a svobod, nebo p edstavuje zákonnou mez jednoho z nejd ležit ějších základních práv, a je tedy p i jeho aplikaci nezbytn ě striktn vylou it jakékoli jeho zneužití k jiným ú el m, než pro které bylo stanoveno. Z tohoto d vodn je obzvlášt nutné velmi p ísn posuzovat otázku dobré víry nabyvatele, zvlášt v p ípadech, kdy dochází k aplikaci ustanovení obchodního zákoníku na základ dohody smluvních stran podle jeho § 262.“³⁷

P i posouzení souladu § 446 ObchZ s ústavním po ádkem ěské republiky Ústavní soud ve sv ěm nálezu publikovan ěm pod íslem 452/2006 Sb. ze dne 13. 6. 2006 citoval výše popsaná rozhodnutí, která ěšila výklad a aplikaci p edm tn ěho ustanovení, a zamítl návrh na jeho zrušení.³⁸ Podle Ústavního soudu byla v jeho rozhodnutích poskytnuta ústavn konformní interpretace tohoto ustanovení, proto nebyl d vodn na jeho zrušení.

Ústavní soud tak vyjád il meze posuzování otázky nabytí vlastnictví od neoprávn ěného p i ěšení konkrétních p ípad (zejména p ísným posouzením existence dobré víry), nevyjád il se ale k ústavnosti nerovnováhy mezi ob anskoprávní a obchodn právní úpravou nabytí vlastnického práva od neoprávn ěného, což byl v dob p ed ú inností NOZ závažný problém.

Co se tý e pojmu zboží, který byl obsažen v § 446 ObchZ, p i jeho definování bylo nutné postupovat v souladu s § 409 ObchZ, který zbožím rozum l movitou v c. Nebyla to však jen movitá v c ur ena k dalšímu prodeji. Nejvyšší soud se k otázce výkladu pojmu zboží vyjád il ve sv ěm rozhodnutí sp. zn. 32 Odo 964/2002-98 ze dne 30. 7. 2003 tak, že „je nepochybn ě, že, vzhledem k postavení stran nebo charakteru závazkov ěho vztahu, nelze pojem zboží omezit pouze na v ci, které kupující nabývá od jin ěho podnikatele, aby je mohl dále prodávat, když takový výklad by, zejména ve vztahu mezi nepodnikateli, pop . mezi

³⁶ Nález I. ÚS 437/02 ze dne 19. 7. 2002.

³⁷ Nález IV. ÚS 112/01 ze dne 28.08.2001.

³⁸ Nález ÚS 452/2006 Sb. ze dne 13. 6. 2006.

podnikateli, ale mimo rámec jejich podnikatelské innosti, eliminoval možnost dohody p edvídané tímto (pozn. § 262 odst. 1 ObchZ) ustanovením. Ostatn rovn ž obchodní zákoník v ustanovení § 409 odst. 1 rozumí pod pojmem „zboží“ movitou v c, tedy i tu, kterou kupující dále neprodává.“³⁹ Tento výklad pojmu zboží pak Nejvyšší soud potvrdil i ve svých rozhodnutích sp. zn. 30 Cdo 3221/2006 ze dne 10. 4. 2008, a 33 Cdo 3661/2013 ze dne 11. 12. 2013.

Podmínkou, aby mohl kupující nabýt vlastnické právo k zboží podle § 446 bylo, aby byl v dobré ví e. Kupující byl p ed novelou provedenou zákonem . 370/2000 v dobré ví e tehdy, pokud nev d l, že prodávající není vlastníkem a že není ani oprávn n se zbožím nakládat za ú elem jeho prodeje. Takové pojetí dobré víry nezahrnovalo situace, kdy kupující v c nabyl od neoprávn ného na základ své vlastní nedbalosti a bylo tak p íliš široké. S ú inností od 1. 1. 2001 došlo ke zm n a § 446 ObchZ byl dopln n tak, že kupující nebyl v dobré ví e v p ípad , kdy v d l nebo mohl v d t, že prodávající není vlastníkem a že není ani oprávn n se zbožím nakládat za ú elem jeho prodeje. Dobrá víra kupujícího byla presumována a ustanovením § 446 ObchZ nebyla dot ena odpov dnost toho, kdo prodal neoprávn n cizí v c v í dosavadnímu vlastníkovi.⁴⁰

9. Právní úprava v novém ob anském zákoníku

Nový ob anský zákoník upravuje institut nabytí vlastnického práva od neoprávn ného v dobré ví e v ustanoveních § 1109 až § 1113. Úprava nabytí vlastnického práva od neoprávn ného se od ú innosti NOZ uplat uje na všechny soukromoprávní vztahy, odstra uje tak nelogickou úpravu, která p iznávala v tší ochranu poctivým nabyvatel m v režimu obchodního zákoníku.

Právní úprava obsažená v novém ob anském zákoníku vychází z širokého pojetí v cí. Toto vymezení pojmov zahrnuje jako v cí v právním smyslu v cí hmotné i nehmotné (nap . p edm ty duševního vlastnictví, pohledávky, zaknihované cenné papíry, investiční nástroje typu opcí, swap apod.). Do kategorie v cí tak spadá rovn ž podíl v obchodních spole nostech a družstvech i pohledávka. V cí v právním smyslu je všechno, co je rozdílné od osoby a co slouží pot eb lidí (§ 489 NOZ). V c slouží pot eb lidí (je tedy užite ná)

³⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu eské republiky sp.zn. 32 Odo 964/2002-98, ze dne 30.7.2003.

⁴⁰ Štenglová I., Plíva S., Tomsa M. a kol.: *Obchodní zákoník: komentá .* 13. vydání, C. H. Beck. Praha, 2010, s. 1102 – 1103.

zejména pokud p ináší hospodá ský užitek. Užite nost jako kategorie je v tomto p ípad chápana objektivn .⁴¹

Další d ležitou oblastí pro institut nabytí vlastnického práva od neoprávn ěného je vymezení okamžiku, kdy p echází vlastnické právo k v ci. V ustanovení § 1099 NOZ je stanoveno, že vlastnické právo k jednotliv ůr ené v ci se p evádí již ů inností smlouvy, pokud není ujednáno nebo zákonem stanoveno jinak. NOZ tedy vychází z konsenzuálního principu p evodu vlastnického práva a nevyžaduje se tedy p edání v ci. Tradice se uplatní pouze v p ípad , kdy je právo k téže v ci p evedeno více osobám podle § 1100 NOZ, p i emž v c nabude ta osoba, které p evodce vydal v c nejd íve.

Konsenzuální princip p evodu vlastnického práva m že init v otázce nabytí vlastnictví od neoprávn ěného ůr ité potíže. Ob anský zákoník sice nestanoví pro nabytí vlastnického práva od neoprávn ěného povinnost, aby se v c nacházela v držb nabyvatele, ale d vodová zpráva uvádí, že pro posouzení dobré víry nabyvatele je držba v ci významným ukazatelem.⁴²

10. Nabytí movité v ci nezapsané ve ve ejném seznamu - § 1109 NOZ

Vlastníkem v ci se podle § 1109 NOZ stane ten, kdo získal v c nezapsanou ve ve ejném seznamu a byl vzhledem ke všem okolnostem v dobré ví e v oprávn ění druhé strany vlastnické právo p evést na základ ědného titulu a pokud k nabytí došlo jedním ze zp sob uvedených v tomto ustanovení. T mito nabývacími zp soby jsou:

- a) nabytí ve ve ejné dražb ,
- b) nabytí od podnikatele p i jeho podnikatelské innosti v rámci b žného obchodního styku,
- c) nabytí za úplatu od n koho, komu vlastník v c sv il,
- d) nabytí od neoprávn ěného d dice, jemuž bylo nabytí d dictví potvrzeno,
- e) nabytí p i obchodu s investí ním nástrojem, cenným papírem nebo listinou vystavenými na doru itele,
- f) nabytí p i obchodu na komoditní burze.

V cí, která není zapsána ve ve ejném seznamu, m že být jak v c movitá, tak i v c nemovitá, která se do ve ejného seznamu nezapisuje. Ve ejný seznam NOZ nespecifikuje, d vodová zpráva k ustanovení § 980 NOZ pak ve ejným seznamem ozna uje souhrnné

⁴¹ Eliáš a kol.: *Nový ob anský zákoník s aktualizovanou d vodovou zprávou a rejst íkem*. Nakladatelství Sagit, a.s., 2012.

⁴² Eliáš a kol.: *Nový ob anský zákoník s aktualizovanou d vodovou zprávou a rejst íkem*. Nakladatelství Sagit, a.s., 2012.

ozna ení ve ejných evidencí v cí. Nejsou to však všechny ve ejnoprávní evidence v cí, ale pouze ty, do nichž lze nahlížet bez nutnosti p ekonávat formální p ekážky (nap . osv d ení právního zájmu k nahlédnutí).⁴³

Dobrá víra je v tomto ustanovení chápána objektivn – vzhledem ke všem okolnostem. Musí jít zárove o dobrou víru v oprávn ní p evodce vlastnické právo p evést na základ ádného titulu. Judikatura k § 446 ObchZ kládla velký d raz na tzv. investigativní povinnost nabyvatele. Ústavní soud se ve svém usnesení sp. zn. IV. ÚS 112/01 ze dne 28. srpna 2001 vyjád il k dobré ví e nabyvatele tak, že „*pokud existují o dobré ví e kupujícího podle § 446 ObchZ sebemenší pochybnosti, musí kupující prokázat, že využil všechny dostupné prost edky k tomu, aby se p esv d il, že prodávající je skute n oprávn n p evést vlastnictví k p edm tné v cí.*“⁴⁴ D kazní b emeno tak v p ípad pochybností leželo na kupujícím, který musel prokázat existenci svojí dobré víry v oprávn ní p evodce vlastnické právo na n j p evést. Tento záv r Ústavního soudu byl citován i v judikatu e Nejvyššího soudu, konkrétn v rozhodnutí sp. zn. 32 Odo 1411/2005 ze dne 28. 11. 2007. Nejvyšší soud však ve svém rozhodnutí sp. zn. 32 Cdo 44/2007 ze dne 12. 12. 2007 v souvislosti s dobrou vírou nabyvatele uvedl, že by v obchodních vztazích „*nebylo reálné po každém podnikateli požadovat prov ení celé „historie“ v cí, která není vedena v žádné dostupné evidenci a jež byla navíc opakovan zcizena. Opa ný výklad by nepochybn znamenal pop ení smyslu ustanovení § 446 ObchZ.*“⁴⁵ Z uvedeného vyplývá, že i posouzení rozsahu investigativní povinnosti nabyvatele má své meze.

Nový ob anský zákoník dobrou víru v ustanovení § 1109 NOZ p edpokládá. D kazní b emeno je tak na p vodním vlastníkovi. Myslím si, že dosavadní judikatura se uplatní v tom sm ru, že se povinnost kupujícího prov ovat p edchozí(ho) vlastníky(a) i držitele v cí omezí na okolnost, zda kupující v d l nebo v d t m l a mohl, že n která z t ch osob není, resp. nebyla vlastníkem/oprávn ným vlastnické právo k v cí p evést a bude se p itom vycházet z § 4 NOZ, který stanoví jako obecné kritérium rozum pr m rného lov ka. Každý tak m že d vodn o ekávat, že když jedná v právním styku se svéprávnou osobou, má tato osoba alespo pr m rnou inteligenci a že jedná s b žnou pe livostí a opatrností. D vodová zpráva se k tomuto ustanovení vyjad uje v tom sm ru, že zákonná úprava (nejen ta nová, ale i p vodní/p edchozí) ásto spojuje právní následek s tím, zda ur itá osoba n co m la i mohla

⁴³ Eliáš a kol.: *Nový ob anský zákoník s aktualizovanou d vodovou zprávou a rejst íkem*. Nakladatelství Sagit, a.s., 2012.

⁴⁴ Nález IV. ÚS 112/01 ze dne 28.08.2001.

⁴⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 32 Cdo 44/2007 ze dne 12. 12. 2007.

v d t.⁴⁶ Existence obecného kritéria rozumu pro m rného lov ka tak zajiš uje alespo minimální p edvídatelnost v právním styku. Odlišná situace a jiné posouzení „všech okolností“ u dobré víry se z ejm uplatní v í osob , která se ve ejn nebo ve styku s jinými osobami p ihlásí k ur ítému povolání nebo stavu a které jde jednání bez této odborné pé e k její tíži, jak stanoví ustanovení § 5 NOZ. Pokud však osoba vystupuje mimo rámec svého povolání í stavu, logicky se uplatní kritérium pro m rn rozumné osoby. Nelze proto klást na nabyvatele v dobré ví e požadavek zjiš ovat p vod v ci s úsilím neúm rným svým schopnostem í možností.

Podle d vodové zprávy se dobrá víra posuzuje mj. i ve vztahu k tomu, zda se nabyvatel ujal držby. Držba v ci se však nejev í jako podmínka k tomu, aby nabyvatel získal vlastnické právo k v ci, jak jsem zm ínila v p edešlé kapitole.

Nabytí vlastnického práva od neoprávn ěného je nabytím originárním, p vodním. Je tomu tak proto, že nabyvatel získává vlastnické právo k v ci od osoby, která není oprávn ěna toto právo p evést. Nabyvatel tak získává vlastnické právo k v ci bez existence oprávn ění na stran p evodce.⁴⁷

10.1. Jednotlivé nabývací zp soby § 1109 NOZ

Nabytí ve ve ejné dražb ě se uskute ní prost ednictvím smlouvy, která je uzav ěna p íklepem. P íklepem p echází vlastnické právo k v ci na nabyvatele v souladu s ustanovením § 1099 NOZ, musí však být zaplacen kupní cena v ci. Tento nabývací zp sob je výslovn ě upraven u nabytí vlastnického práva od neoprávn ěného proto, že v p ípad dražby jde o nabytí vlastnictví úkonem orgánu s ve ejnou autoritou. Musí být proto chrán ěna právní jistota ve vztahu k tomuto institutu z d vodu legitimního o ekávání a d v ry nabyvatele v autoritu orgánu a v oprávn ění tohoto orgánu p evést vlastnické právo k v ci. I v tomto p ípad ě se musí uplatnit dobrá víra nabyvatele a dražba jako taková musí být platná a u in ěna orgánem k tomu oprávn ěným. Nabytí vlastnické právo k v ci od neoprávn ěného lze u ve ejné dražby jen podle ustanovení § 1109 – jak je uvedeno v ustanovení § 1113. Teorie ani praxe p ítom nerozlišují, zda jde o dražbu dobrovolnou nebo nedobrovolnou podle zákona . 26/2000 Sb. o ve ejných dražbách.⁴⁸

⁴⁶ Eliáš a kol.: *Nový ob anský zákoník s aktualizovanou d vodovou zprávou a rejst íkem*. Nakladatelství Sagit, a.s., 2012 – k § 4 NOZ.

⁴⁷ Tamtéž.

⁴⁸ J. Spá il a kol.: *Ob anský zákoník III. (§ 976 – 1474). Komentá ě*, 1. vydání, 2013, s. 361 – 384.

Profesor Knapp v roce 1996 okomentoval významné rozhodnutí rakouského Nejvyššího soudního dvora, týkající se otázky dobré víry u nabytí vlastnictví od neoprávněného prostřednictvím veřejné dražby. V předním případě šlo o nabytí po ita e ve veřejné dražbě, který byl povinnému od at v pr b hu soudní exekuce. Nabyvatel se dozvěděl o námitce povinného, že nejde o jeho, ale o cizí v c. Nabyvatel tomu však nevěnoval velkou pozornost a spolehl se na to, že vlastnictví nabude, jestliže povinný nebude moci prokázat vlastnictví jiné osoby k dražebnímu předmětu. Rakouský soud se ale k otázce dobré víry u veřejné dražby vyjádřil tak, že již lehká nedbalost vylučuje její existenci a že není nutné, aby povinný cizí vlastnictví prokázal. Pokud tedy nabyvatel věděl nebo musel vědět, tudíž z nedbalosti věděl, že dražená věc nepatří tomu, za jehož vlastnictví je vydávána, měl od vydražení věci ustoupit.⁴⁹

Úprava nabytí vlastnického práva k věci od podnikatele při jeho podnikatelské činnosti v rámci běžného obchodního styku vychází z nového pojetí podnikatele v NOZ, které se nachází v § 420 a násl. NOZ. Podle tohoto ustanovení se prvotním kritériem stává skutečná povaha činnosti a ne vymezení podnikatele jako osoby nadané podnikatelským oprávněním, NOZ tedy přechází od formálního k faktickému kritériu. Nabytí vlastnictví podle tohoto nabývacího způsobu může být i bezplatné.⁵⁰ Zároveň lze pomocí tohoto nabývacího způsobu nabýt i věci, které převodní vlastník pozbyl krádeží či ztrátou. Ochrana převodnímu vlastníku, který věc ztratil, nebo mu byla odnětá např. krádeží, poskytuje v případě nabytí použitých movitých věcí za úplaty od podnikatele ustanovení § 1110 NOZ.

Nabytí od osoby, které vlastník věc svezl, je oproti předěšlé úpravě rozšířením možností nabytí vlastnického práva od neoprávněného. Je to právě nabytí od osoby, které vlastník věc svezl, které stálo u zrodu institutu nabytí vlastnictví od neoprávněného. Pokud vlastník dříve jiné osobě natolik, že jí svezl svou věc, nemůže být chráněn více než tímto osobou, která nabyla tu samou věc v důvěře v oprávnění převodce vlastnické právo k této věci převést. Co ale v případě, že neoprávněný převodce věc od vlastníka vylákal lstí nebo podvodem? Měl by i tak být chráněn poctivý nabyvatel? Například rakouská judikatura je v této otázce konstantní – za svezlou považuje i věc, kterou převodce na vlastníka vylákal podvodným jednáním, protože pořád jde o dvě věci vlastníka vůči osobě, které věc svezl.

⁴⁹ Knapp V.: Rakousko: Nejvyšší soudní dvůr (OGH): *Rozsudky k nabytí vlastnictví v dobré víře, Dobrá víra při veřejné dražbě (I.)* - rozsudek z 13. 11. 1979, 5 Ob 630/79. *Právní rozhledy* 9/1996, s. 424.

⁵⁰ J. Špáčil a kol.: *Obanský zákoník III. (§ 976 – 1474). Komentář*, 1. vydání, 2013, s. 361 – 384.

(OGH 6 Ob 549/85 nebo OGH 1 Ob 28/93). Dá se předpokládat, že podobnou úvahou se nechají vést i tuzemské soudy.⁵¹ K nabytí své věci musí podle NOZ dojít za úplatu.

Dalším způsobem, jak nabýt vlastnické právo od neoprávněného podle § 1109 NOZ je nabytí od neoprávněného dle dce, jemuž bylo nabytí dle dce potvrzeno. Nabytí od tzv. „nepravého“ dle dce bylo součástí obanskoprávní úpravy před 1. 1. 2014. S novým obanským zákoníkem tak došlo k terminologické změně.

Zakotvení ochrany nabyvatele věci od neoprávněného dle dce vychází z toho, že nabyvatel dle vůle rozhodnutí soudu o potvrzení dle dce a spoléhá se na to, že je správné.⁵²

Nabytí věci od neoprávněného při obchodu s investičním nástrojem, cenným papírem nebo listinou vystavenými na doručitele a na komoditní burze je zařazeno do § 1109 z důvodu zajištění plynulosti a bezproblémovosti obchodování s nimi.⁵³

11. Nabytí použité movité věci od podnikatele za úplatu - § 1110 NOZ

Ustanovení § 1110 NOZ obsahuje úpravu nabytí movitých použitých věcí od neoprávněného podnikatele, který při podnikatelské činnosti v rámci běžného obchodního styku obchoduje takovými věcmi, pokud k takovému nabytí došlo za úplatu. Nezáleží přitom, zda jsou tyto věci zapsány ve veřejném seznamu. Nabyvatel musí věc vlastníkovvi vrátit, pokud vlastník prokáže, že věc pozbyl ztrátou nebo svémocným odnětím a od takové ztráty či svémocného odnětí uplynuly nejvýše tři roky. Prodávající vlastník v případě tohoto způsobu nabytí od neoprávněného neprokazuje, že nabyvatel nebyl při nabytí věci v dobré víře, ale prokazuje, že mu věc byla svémocně odňata nebo jí ztratil. Podle důvodové zprávy jde například o případy autobazar, zastaváren, obchod se starožitnostmi, antikvariát, vetešnictví apod.⁵⁴

Co se týče dobré víry, v případě použitých movitých věcí, jako jsou například auta, mobilní telefony apod., které jsou předmětem krádeže, je nutné, aby byl nabyvatel více na pozoru a všiml si všech podezřelých okolností při prodeji věci. Tyto okolnostmi jsou často příliš nízká cena, osoba prodávajícího, chybějící doklady (například u aut) apod. Někdy tedy bude třeba vyvinout větší úsilí při zkoumání oprávněnosti

⁵¹ Tamtéž.

⁵² J. Špáčil a kol.: *Obanský zákoník III. (§ 976 – 1474). Komentář*, 1. vydání, 2013, s. 361 – 384.

⁵³ Tamtéž.

⁵⁴ Eliáš a kol.: *Nový obanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. Nakladatelství Sagit, a.s., 2012, str. 480 – k § 1110 NOZ.

podnikatele p evést vlastnické právo k použité movité v ci. Dobrou víru nabyvatele vylučuje i lehká nedbalost.⁵⁵

K otázce dobré víry nabyvatele se vyjádřil Nejvyšší soud mj. ve svém rozsudku sp. zn. 28 Cdo 2788/2011 ze dne 18. 1. 2012. V daném případě Nejvyšší soud judikoval, že žalobkyně – kupující nebyla v dobré víře, pokud si nedostatečně ověřila skutečnost, zda koupený automobil nemohl pocházet z trestné činnosti po tom, co se seznámila s osvědčením o automobilu, z něhož plynul nesoulad mezi datem výroby předem tního automobilu uvedeným v technickém průkazů a datem výroby, který zjistila společnost CD.⁵⁶

12. Obecná klauzule - § 1111 NOZ

Ustanovení § 1111 NOZ představuje obecnou klauzuli nabytí vlastnického práva od neoprávněného, která se uplatní za situace, kdy někdo získal movitou věc za jiných okolností, než které stanoví § 1109 NOZ a § 1110 NOZ. Nezáleží na tom, jestli jde o věc zapsané nebo nezapsané ve veřejných seznámkách ani na tom, jestli jde o převod úplatný nebo bezúplatný. V takovém případě je však na nabyvateli, aby prokázal dobrou víru v oprávněné převodce převést vlastnické právo k věci. Nabyvatel se nestane vlastníkem věci, pokud předovní vlastník prokáže, že věc pozbyl ztrátou nebo jinou povahy úmyslného trestného činu. V tomto ustanovení není na rozdíl od § 1110 NOZ stanovena žádná lhůta, v rámci které se vlastník musí domáhat vydání věci. Po těchto letech nepřerušené držby však bude možné podle § 1091 odst. 1 věc vydržet.⁵⁷

13. Nemožnost dovolat se vlastnického práva ani dobré víry právní předchůdce - § 1112 NOZ

Důvodová zpráva k ustanovení § 1112 NOZ říká, že ochrana stavu založeného při nabytí od neoprávněného dobrou vírou nabyvatele nemůže být bezbřehá.⁵⁸ Toto ustanovení dopadá na situace, kdy třetí osoba věděla o tom, že její právní předchůdce nabyl movitou věc

⁵⁵ Dobrovolná E., *Nabytí vlastnického práva od neoprávněného ve srovnání s rakouským právem*, Právní rozhledy, 10/2013, s. 348.

⁵⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 28 Cdo 2788/2011 ze dne 18. 1. 2012.

⁵⁷ J. Špáčil a kol.: *Občanský zákoník III. (§ 976 – 1474). Komentář*, 1. vydání, 2013, s. 361 – 384.

⁵⁸ Eliáš a kol.: *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. Nakladatelství Sagit, a.s., 2012, str. 480 – k § 1110 NOZ.

od neoprávněného.⁵⁹ Tato též osoba se tak nemůže dovolávat vlastnického práva ani dobré víry předchůdce.

14. Vyloučení některých věcí z aplikace § 1110 – 1112

Vyloučením některých věcí – jmenovitě investičních nástrojů, cenných papírů nebo listin vystavených na doručitele, věcí nabytých ve veřejné dražbě, v dražbě při výkonu rozhodnutí nebo při provádění exekuce prodejem movitých věcí a věcí nabytých při obchodu na komoditní burze – se projevuje snaha zákonodárce zajistit bezpečnost v obchodování. Rakouský zákonodárce dává naproti tomu přednost plynulosti obchodního styku.

15. Nabytí podílu ve společnosti s ručením omezeným od nevlastníka v dobré víře

Obchodní podíl⁶⁰ ve společnosti s ručením omezeným („s.r.o.“) podle judikatury Nejvyššího soudu nebylo možné nabýt od tzv. nevlastníka podle § 446 ObchZ. Na rozdíl od akcií, u kterých byla opora v § 20 ZCP, obchodní podíl ve společnosti s ručením omezeným podobnou úpravu nemá.

Nejvyšší soud ve svém rozsudku sp. zn. 29 Cdo 2287/2008 ze dne 23. 9. 2008 dovedl, že ustanovení § 446 ObchZ o nabytí zboží od nevlastníka nelze použít pro nabytí obchodního podílu ve společnosti s ručením omezeným. V předmetném případě se žalobce domáhal vyloučení obchodního podílu z konkursní podstaty úpadyň, tvrdil, že tento obchodní podíl nabyl na základě smlouvy o převodu obchodního podílu od Z. K. („převodce“). Převodce předtím nabyl tento obchodní podíl smlouvou o převodu obchodního podílu od úpadyň. Soud prvního stupně však dospěl k závěru, že první (úplatná) smlouva o převodu obchodního podílu byla absolutně neplatná z důvodu, že v ní nebyla uvedena cena za převod obchodního podílu nebo stanoven způsob jejího určení, při němž platilo, že dodatečnou dohodou o chybějící náležitosti smlouvy nelze její neplatnost zhojit. Převodce tak podle soudu prvního stupně nemohl obchodní podíl platně převést na žalobce, protože se uplatní zásada, že nikdo nemůže převést více práv, než má sám. Žalobci tak podle tohoto soudu nesvědilo právo ke spornému obchodnímu podílu, jehož vyloučení z konkursní podstaty úpadyň se domáhal.⁶¹

⁵⁹ J. Spáčil a kol.: *Občanský zákoník III. (§ 976 – 1474). Komentář*, 1. vydání, 2013, s. 361 – 384.

⁶⁰ Terminologie obchodního zákoníku obsahovala pojem obchodní podíl. Se zákonem o obchodních korporacích došlo k terminologické změně a ustanovení § 31 ZOK mluví jenom o podílu.

⁶¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 9. 2008, sp. zn. 29 Cdo 2287/2008.

Odvolací soud se přiklonil k názoru soudu prvního stupně a v otázce použití § 446 ObchZ, například dalších ustanovení o nabytí vlastnického práva od nevlastníka (například ustanovení § 554 a § 483 ObchZ) se vyjádřil tak, že „jde o výjimku z obecného pravidla, podle kterého nikdo nemůže převést na druhého více práv, než kolik má sám, a je tedy nutné „připouštět“ tohoto ustanovení postupovat maximálně restriktivně, aby byla vyloučena jakákoliv možnost jeho zneužití k jiným účelům, než pro které bylo zákonodárcem stanoveno, tj. k zajištění právní jistoty obchodního styku. Proto ustanovení § 446 ObchZ na nabytí obchodního podílu aplikovat nelze.“

Tento spor se dostal až k Nejvyššímu soudu, kde žalobce (dovolatel) vyjádřil svůj nesouhlas s předsedním rozhodnutím a namítal, že § 446 ObchZ se podle něj má uplatnit analogicky. Poukazoval například na ustanovení § 20 zákona č. 591/1992 Sb., o cenných papírech, kde se u převodu obchodního podílu ve formě akcií u akciové společnosti („a.s.“) prosazuje dobrá víra. Dovolatel tak argumentoval, že není důvod pro rigidnější úpravu u společnosti s ručením omezeným.

Nejvyšší soud ale odmítl extenzivní výklad ustanovení § 446 ObchZ, respektive jeho analogickou aplikaci na situace, pro něž nebylo určeno. Takový výklad ustanovení by byl podle Nejvyššího soudu v rozporu s jeho povahou výjimky z obecného pravidla *nemo plus iuris*. Nejvyšší soud přesto považoval dovolání za důvodné. Odvolací soud se totiž nevypořádal s možností vydržení obchodního podílu jako věci movité, jak už Nejvyšší soud judikoval v usnesení sp. zn. 29 Odo 1216/2005 ze dne 28. 8. 2007 publikovaném pod číslem 50/2008. Proto byl rozsudek odvolacího soudu zrušen a vrácen soudu prvního stupně k dalšímu řízení.⁶²

Dobrá víra nabyvatele obchodního podílu, pokud jej nabyl od tzv. nevlastníka, chráněna nebyla. Naproti tomu ochrana dobré víry nabyvatele – vydržitele svou podporou v judikatu Nejvyššího soudu měla. Zmíněné usnesení č. 50/2008 se týkalo podobného případu, jako rozsudek Nejvyššího soudu 29 Cdo 2287/2008. Pravomocným rozsudkem Krajského soudu v Brně byla vyslovena neplatnost části smluv o převodu obchodního podílu, konkrétně v částech upravujících prodej a koupi obchodního podílu. Smlouvy byly totiž sjednány jako úplatné, aniž byla stanovena výše úplaty.⁶³ Protože tyto části nebylo možné oddělit tak, aby byl zachován smysl a účel smlouvy, tyto smlouvy byly prohlášeny za neplatné jako celek. Odvolací soud přezkoumal námitku vydržení obchodního podílu a dospěl k závěru, že „vydržením lze nabýt pouze v cenné právo, o kterém to stanoví zákon, tedy právo vlastnické

⁶² Tamtéž.

⁶³ Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Odo 1216/2005 ze dne 28. 8. 2007.

nebo právo odpovídající v ceně b emeni“⁶⁴ Dále uvedl, že zákon výslovně neupravuje možnost vydržení obchodního podílu, proto nemůže být podmínkou vydržení.

Nejvyšší soud naproti tomu v této otázce zaujal stanovisko, že „odmítnutí možnosti vydržet obchodní podíl by znamenalo poskytnout osobám, které jsou v dobré víře, že se staly společníky společnosti s ručením omezeným, menší míru ochrany a také menší míru právní jistoty, než osobám, které jsou v dobré víře o tom, že jsou vlastníky akcií. Takový závěr není podle dovolacího soudu možný, neboť pro takové omezení ochrany není v obchodním ani obecném zákoníku žádný podklad. Proto dovolací soud uzavřel, že vydržení obchodního podílu je podle platné právní úpravy, za analogického použití úpravy vydržení v címových, možné.“⁶⁵ Nejvyšší soud argumentoval i právními zásadami, a to hlavně zásadou právní jistoty, jak byla upravena v § 1 odst. 2 ObchZ.

Výše popsaná rozhodnutí Nejvyššího soudu (rozsudek sp. zn. 29 Cdo 2287/2008 a usnesení sp. zn. 29 Odo 1216/2005) podle mě obsahují značný rozpor v posouzení toho, kdy by se měla uplatnit ochrana dobré víry nabyvatele obchodního podílu a kdy naopak je potřeba chránit povodního vlastníka. V rozsudku sp. zn. 29 Cdo 2287/2008 byl popsán určitý standard ochrany nabyvatele akcií v dobré víře a nabyvatele obchodního podílu v dobré víře. Nejvyšší soud poznamenal, že ochrana nabyvatele akcií v dobré víře se odvíjí od § 20 ZCP. Naproti tomu u s.r.o. by nebylo možno tuto ochranu aplikovat, protože nemá oporu v zákoně a analogická aplikace § 446 ObchZ i na obchodní podíl v s.r.o. by znamenala rozšíření výjimky z obecného pravidla nemo plus iuris.

Neochota rozšiřovat případy, kdy by bylo možné nabýt vlastnictví v dobré víře od nevlastníka a snaha zachovat úpravu nabytí od nevlastníka pouze jako výjimku z obecného pravidla nemo plus iuris je z rozhodnutí Nejvyššího soudu očitá. V souvislosti s nabytím obchodního podílu od neoprávněného by se u společnosti s ručením omezeným dalo polemizovat uzavřením charakterem této společnosti, který se projevoval přesnějšími pravidly pro převod podílu, a tedy snahou zachovávat společnickou strukturu společnosti bez vztich změn. Akciová společnost je naproti tomu z hlediska převoditelnosti akcií společností otevřenou. Nejvyšší soud se však touto otázkou nezabýval.

Odkazem na usnesení sp. zn. 29 Odo 1216/2005 Nejvyšší soud podle mého názoru oslabil sílu své argumentace, protože podmíněné usnesení do značné míry protieví paradigmatu, ke kterému se Nejvyšší soud přiklonil v odvodném rozsudku sp. zn. 29 Cdo 2287/2008. Argumentace v usnesení byla totižto podepřena názorem, že právní úprava

⁶⁴ Tamtéž.

⁶⁵ Tamtéž.

vydržení se musí uplatnit nejen u akcií, ale i u obchodního podílu kv li tomu, aby byla osobám, které jsou v dobré ví e, že se staly spol e níky spol e nosti s ru ením omezeným poskytnuta stejná míra ochrany jako osobám, které jsou v dobré ví e o tom, že se staly vlastníky akcií. Pokud se tedy v otázce vydržení projevila snaha o poskytnutí stejného standardu ochrany, jako u akciových spol e ností, i spol e níky spol e nosti s ru ením omezeným, nebyl podle m d vod upírat jim to samé právo na ochranu i p i nabytí obchodního podílu od nevlastníka. V obou p ípadech jde p ece o ochranu dobré víry a právní jistoty.

16. Nabytí podílu ve spol e nosti s ru ením omezeným od neoprávn ného v dobré ví e podle NOZ

Jak už bylo rozebráno výše, široké pojetí v cí v ustanovení § 489 NOZ v sob zahrnuje i podíly v obchodních spol e nostech a družstvech. Co se tý e charakteru v cí, podíl je v cí movitou a nehmotnou. Na podíl jako v c (i ten, který není vt len do kmenového listu)⁶⁶ se tedy u spol e nosti s ru ením omezeným pln použijí obecná ustanovení o v cech, v etn úpravy nabytí vlastnického práva od neoprávn ného. Dosavadní judikatura Nejvyššího soudu, která nedovolovala rozši ovat výjimku ze zásady nemo plus iuris i na podíly v spol e nosti s ru ením omezením, se tak už nepoužije.

Ú inností NOZ a ZOK byla do úpravy spol e nosti s ru ením omezeným za len na možnost vt lit podíl do kmenového listu. Kmenový list p edstavuje pojmenovaný cenný papír na ad, který nelze vydat jako zaknihovaný cenný papír. Na základ § 489 NOZ je kmenový list taky v cí. Podle ustanovení § 137 odst. 2 ZOK lze kmenový list vydat pouze k podílu, jehož p evoditelnost není omezena nebo podmín na.⁶⁷ Zavedením kmenového listu ZOK navazuje na zahrani ní právní úpravy a na návrh na ízení o evropské soukromé spol e nosti.⁶⁸ Zákon o obchodních korporacích nezavádí kmenový list proto, aby vytvo il jakousi zjednodušenou obdobu akciové spol e nosti, kmenové listy podle ZOK m žou být vydány pouze jako listinné (na hmotném substrátu) cenné papíry a taky nem žou být obchodovány na ve ejných trzích. Ú elem této koncepce je usnadnit a zjednodušit cirkulaci podíl , p i emž kmenové listy se p evádí rubopisem. Kmenový list taky není projevem anonymizace

⁶⁶ ech, P.: S.r.o. po rekonstrukci. 24. 5. 2012, dostupné na:

<http://obcanskyzakonik.justice.cz/infocentrum/media/sro-po-rekodifikaci/> (navštíveno dne 3. 4. 2014).

⁶⁷ § 137 odst. 2 a 3 zákona . 90/2012 Sb., o obchodních spol e nostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích).

⁶⁸ Štenglová, I., Havel, B., Cile ek, F., Kuhn, P., Šuk, P.: *Zákon o obchodních korporacích. Komentá . 1.* vydání. Praha : C. H. Beck, 2013, 1008 s.

spole nosti, protože se vlastník podílu zapisuje do seznamu spole ník , resp. do obchodního rejst říku, kde je možné si jeho vlastnictví ov ědit.⁶⁹ Potencionální nabyvatel kmenového listu tak m ťže p ed jeho p evodem zjistit, zda osoba p evodce má oprávn ění tento kmenový list na n j p evést.

17. Nabytí podílu v družstvu od neoprávn ěného – dosavadní judikatura vs. nová právní úprava

Otázkou nabytí podílu v družstvu od neoprávn ěného se Nejvyšší soud zabýval ve svém rozsudku sp. zn. 29 Cdo 4068/2007 ze dne 24. 11. 2009. V p edm tném p ípad ě okresní soud uložil žalované vyklidit byt a p edat jej žalobci. Žalobcem bylo bytové družstvo, to namítalo, že žalovaná nenabyla podíl v tomto družstvu. Šlo o podíl, který na žalovanou p evedla jiná osoba (P. Ž.), která se však taky nestala ělenem družstva. P. Ž. p vodn ě podal p íhlášku na ělena družstva, p edstavenstvo družstva rozhodlo o p id ělení bytu a byla uzav ěna nájemní smlouva, aniž by byl P. Ž. p íjat za ělena družstva. P. Ž. pak p evedl p edm tný podíl na žalovanou, která taky podala p íhlášku za ělenku družstva a řádn ě uhradila poplatek za p evod ělenských práv a povinností. Žalobce i s ní uzav ěl nájemní smlouvu k bytu a po celý ěas s ní jednal jako s nájemkyní. Podle odvolacího soudu však skute nost, že se žalobce choval k žalované jako k řádn ě ělence není pro posouzení v ěci významná. Žalovaná namítala ohledn ě toho, že se nestala ělenkou družstva tím, že existoval zápis z ělenské sch śze, který však soud odmítl vzít v úvahu proto, že zápis nebyl podepsán oprávn ěnou osobou. Další námitka žalované sm rovala k tomu, že mohla nabyt podíl v družstvu podle ustanovení § 446 ObchZ. Žalovaná m ěla za to, že na úplatnou dohodu o p evodu ělenských práv a povinností se vztahuje úprava kupní smlouvy v obchodním zákoníku. Zárove ě zd raznila, že jak ona, tak i P. Ž. byli žalobcem ujiš ováni o tom, že P. Ž. je ělenem družstva.

Nejvyšší soud pak ve svém rozhodnutí uvedl, že „*ustanovení § 446ObchZ o nabytí v ěci od nevlastníka nelze použít pro nabytí obchodního podílu ve spole nosti s ru ěným omezeným. Uvedený záv ěr se pln ě prosadí i v pom ěch družstva.*“ Zárove ě však poznamenal, že podle okolností p ípadu žalobce zp sobil to, že se žalovaná nestala jeho ělenkou, p estože byla utvrzována v tom, že ělenkou je, stejn ě jako p evodce. Podle Nejvyššího soudu se tak odvolací soud m ěl zabývat otázkou, zda „*nárok družstva na vyklizení není uplat ován v*

⁶⁹ Havel B.: *Spole nost s ru ěným omezeným na úsvitu rekonstrukce*, Obchodn ě právní revue 12/2011, s. 351.

rozporu s dobrými mravy podle ustanovení § 3 odst. 1 OZ“. Posouzení odvolacího soudu tak Nejvyšší soud shledal za neúplné, tedy i nesprávné.⁷⁰

Totožně se k otázce interpretace § 446 ObchZ vyjádřil Nejvyšší soud i ve svém usnesení sp. zn. 29 Cdo 2852/2009, ze dne 15. 9. 2010 a v rozsudku sp. zn. 29 Cdo 2080/2012 ze dne 28. ledna 2014, když uvedl, že „*extenzivní výklad § 446 ObchZ, respektive jeho analogická aplikace je nepřipustná*“ a „*závazky, které Nejvyšší soud učinil ve vztahu k obchodnímu podílu ve společnosti s ručením omezeným, se obdobně prosadí i v případě lenského podílu v družstvu. Ani lenský podíl v družstvu (včetně družstva bytového) tudíž nelze nabýt od nevlastníka.*“⁷¹ Nejvyšší soud tak závazky učiněné ohledně nemožnosti nabýt obchodní podíl v společnosti s ručením omezeným vztáhl i na družstvo.

S novou právní úpravou obsaženou v NOZ ohledně definice vci v § 489 NOZ spolu s úpravou nabytí od neoprávněného v § 1109 a násl. NOZ dochází i ohledně podílu v družstvu k významné změně. I podíl v družstvu, stejně jako podíl ve společnosti s ručením omezeným je možné od 1. 1. 2014 nabýt v dobré víře od neoprávněného. Dosavadní judikatura se tedy v této otázce už neuplatní.

18. Akcie a směnky

Zákon o cenných papírech ve svém ustanovení § 20 stanovil, že pokud zvláštní zákon nestanoví jinak, tak se ten, na koho je cenný papír převeden, stane vlastníkem tohoto cenného papíru i tehdy, jestliže převodce neměl právo listinný cenný papír převést, ledaže v době nebo musel v době, že převodce toto právo v době převodu neměl. Dobrá víra byla v pochybnostech presumována.⁷² Podle komentáře k obchodnímu zákoníku šlo o další výjimku ze zásady, že nikdo nesmí na jiného převést víc práv, než sám má a toto ustanovení se použilo i při řešení situace, kdy nabyla osoba od tzv. nevlastníka akcie v dobré víře.

Obchodní zákoník neomezoval možnost převodu akcie, avšak umožňoval, aby převoditelnost akcie na jméno omezily stanovy, a to tak, že mohly stanovit podmínky jejich převoditelnosti.⁷³ Ustanovení § 156 odst. 4 ObchZ řešilo situaci, kdy byla uzavřena smlouva o převodu akcie na jméno, jejíž převoditelnost stanovy omezily, bez splnění podmínek převoditelnosti určených stanovami.⁷⁴ Podle tohoto ustanovení byla chráněna dobrá víra

⁷⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Cdo 4068/2007 ze dne 24. 11. 2009.

⁷¹ Usnesení Nejvyššího soudu, 29 Cdo 2080/2012 ze dne 28. 1. 2014.

⁷² § 20 ZCP zákona č. 591/1992 Sb., o cenných papírech.

⁷³ Štenglová I., Plíva S., Tomsa M. a kol.: *Obchodní zákoník: komentář*. 13. vydání, C. H. Beck. Praha, 2010, s. 512 – 517.

⁷⁴ Tamtéž.

t etích osob, které takto nabyly akcie. D kazní b emeno nesl ten, kdo cht l napadnout platnost smlouvy o p evodu akcií na jméno.

Stejn bylo a dosud je ešeno nabytí sm nky i šeku od neoprávn ného podle § 16 odst. 2 ZSŠ. Podle tohoto zákona vždy musí být první podpis indosanta na rubu konformní s remitentem ozna eným na líci sm nky a pozd jší podpis indosanta konformní s ozna eným indosatá em p edchozího rubopisu.⁷⁵ Takto musí být ádn zaznamenaná posloupnost ady rubopis . O tom, kdo drží v rukou sm nku a sv d í mu nep erušená ada rubopis platí fikce, že taková osoba je majitelem sm nky. Ustanovení § 16 odst. 2 ZSŠ zna í, že ten, kdo je legitimován podle výše popsaného, je ádným majitelem sm nky, a to i když p vodní majitel sm nky tuto pozbyl jakýmkoliv zp sobem.⁷⁶ Pozbytím m že být ztráta, krádež, vynucení, násilné odn tí apod. Legitimovaný majitel je tak chrán n p ed p edchozími majiteli sm nky a není povinen ji vydat. V ustanovení § 16 odst. 2 ZSŠ jsou však stanoveny p ípady, kdy tato povinnost sm nku vydat p ece jen existuje. T mito p ípady jsou situace, kdy n kdo nabude sm nku ve zlé ví e nebo na základ hrubé nedbalosti Postižen tak nebude jenom ten, kdo sám sm nku ukradl, násiln od al nebo jinak ve zlé ví e upot ebil, ale i ten, kdo neu inil náležité kroky k tomu, aby nap . prov il legitimaci p edchozího majitele nebo vady posloupnosti rubopis apod. Toto prov ování se má provést alespo tak, aby odpovídalo „b žným postup m p i obchodování se sm nkami“.⁷⁷ D kazní b emeno leží na osob , která tvrdí, že je ádným majitelem sm nky. Tato osoba tak musí prokázat zlou víru nebo hrubou nedbalost tvrzeného majitele sm nky. Úprava v § 16 odst. 2 ZSŠ se uplatní podle lánku I. § 77 odst. 1 i pro sm nku vlastní.

S p ijetím NOZ došlo ke zrušení zákona o cenných papírech. Obecnou definici cenného papíru dnes najdeme v § 514 NOZ, který stanoví, že cenným papírem je pouze listina, se kterou je právo spojeno tak, že jej nelze bez této listiny uplatnit ani p evést. Podle této definice mezi cenné papíry nespádají tzv. zaknihované cenné papíry, které p edstavují pouze zápis v p íslušné evidenci. Akcie m že být podle § 256 odst. 1 ZOK p edstavována jak cenným papírem, tak i zaknihovaným cenným papírem. Na základ pojetí v ci v § 489 NOZ jsou v cmí i cenné papíry a zaknihované cenné papíry, na které se tedy použijí obecná ustanovení o v cných právech, v etn úpravy nabytí vlastnického práva od neoprávn ného v dobré ví e.

⁷⁵ Kova ík Z.: *Zákon sm ne ný a šekový. Komentá . 5., dopl. vydání.* Praha : C. H. Beck, 2011. 475 s.

⁷⁶ Tamtéž.

⁷⁷ Tamtéž.

19. Pohledávky – dosavadní vs. nová právní úprava

Podle § 446 ObchZ bylo možné nabýt od nevlastníka pouze vlastnické právo k movitým v cem. Nebylo tedy možné nabýt vlastnické právo k práv m i jiným hodnotám bez ohledu na to, zda byly v cného nebo obliga ního charakteru. Proto nešlo nabýt od nevlastníka ani pohledávky. Neumožn ní extenzivního výkladu § 446 ObchZ ani jeho analogické aplikace judikaturou Nejvyššího soudu jen podpo ilo charakter § 446 ObchZ jako výjimky z obecné zásady *nemo plus iuris*.

Podle ustanovení § 979 NOZ se ustanovení hlavy II. V cná práva použijí na v ci hmotné i nehmotné, na práva však jen potud, p ipouští-li to jejich povaha a neplyne-li ze zákona n co jiného. Nehmotný charakter pohledávky jako v ci nap . v rakouské úprav vylou uje možnost jejího nabytí od neoprávn něho. V eském právu však pohledávka spadá pod movité v ci nezapsané do ve ejného seznamu, proto její nabytí od neoprávn něho vylou eno není.⁷⁸

20. Záv r

V této práci jsem se snažila na rtnout základní linie právní úpravy nabytí vlastnického práva k movitým v cem od neoprávn něho v dobré ví e. Právní úprava nabytí vlastnického práva od neoprávn něho se v novém ob anském zákoníku vydala cestou posílení významu dobré víry a právní jistoty v soukromoprávním styku. Domnívám se, že je to práv dobrá víra, která stojí na pozadí všech soukromoprávních vztah , proto si myslím, že její ochrana si zasluhuje zna nou pozornost zákonodárce.

Rozší ení p ípad , kdy lze nabýt vlastnické právo od neoprávn něho a sjednocení úpravy nabývání movitých v cí podnikatelem a spot ebitelem v dobré ví e od neoprávn něho vnímám jako pozitivní krok. Zárove je pot eba si uv domit, že tímto institutem je kladena pot eba zvýšené obez etnosti vlastníka v ci, aby se aktivn zasazoval za ochranu svých práv a nezanedbával pé i o p edm ty svého vlastnictví.

⁷⁸ J. Spá il a kol.: *Ob anský zákoník III. (§ 976 – 1474). Komentá* , 1. vydání, 2013, s. 361 - 384

21. Seznam použité literatury

Odborná literatura

SPÁČIL J. a kol.: Občanský zákoník III. (§ 976 – 1474). Komentář, 1. vydání, 2013, s. 361 – 384.

MALÝ, K. a kol.: Dějiny českého a československého práva do r. 1945. 4. vydání. Praha: Leges, 2010, 195 – 198.

ROUČEK, F., SEDLÁČEK, J.: Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému, díl II, § 285-530, Praha : CODEX Bohemia, s.r.o. 1998. s. 323 an.

SCHELLE K., TAUCHEN J.: Občanské zákoníky. Kompletní sbírka občanských zákoníků, dodatků a dodatkových zpráv a dodatkových komentářů, Key Publishing s.r.o., Ostrava, 2012, s. 8 – 27.

Dělová zpráva k zákonu č. 141/1950 Sb., občanský zákoník, ze dne 25. října 1950.

WAGNEROVÁ, E.; ŠÍMÍČEK, V.; LANGÁŠEK, T.; POSPÍŠIL, I. a kol.: *Listina základních práv a svobod. Komentář*. Praha : Wolters Kluwer ČR, a. s. 2012, s. 300.

ELIÁŠ a kol.: Nový občanský zákoník s aktualizovanou dělovou zprávou a rejstříkem. Nakladatelství Sagit, a.s., 2012.

ŠTENGLOVÁ I., PLÍVA S., TOMSA M. a kol.: Obchodní zákoník: komentář. 13. vydání, C. H. Beck. Praha, 2010, s. 1102 – 1103.

ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEK, F., Kuhn, P., Šuk, P.: Zákon o obchodních korporacích. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 1008 s.

KOVAŘÍK Z.: Zákon směnečný a šekový. Komentář. 5., dopl. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011. 475 s.

lánky

SKŘEPEK, M. Maxima: Nemo plus iuris ad alienum transferre potest, quam ipse haberet. Soudce X. 2008. č. 11, s. 39 an.

ELIÁŠ, K.: *Mobilia non habent sequelam* (O nabytí vlastnického práva od neoprávněného). *Obchodní právní revue* 3/2009, s. 61.

DOBROVOLNÁ E.: Nabytí vlastnického práva od neoprávněného ve srovnání s rakouským právem. *Právní rozhledy*, 10/2013, s. 348.

TÉGL, P.: Ochrana poctivého nabyvatele při nabývání vlastnického práva od nevládníka k movitým věcem nezapsaným ve veřejných seznamech. *Ad Notam* 2/2007, s. 43.

BORSÍK, D.: Nadobudnutie vlastníctva od neoprávneného ako prejav ochrany dobrej viery v komparatívnom súkromnom práve, *Právní rozhledy* 7/2013, s. 239.

BEZOUŠKOVÁ, L.: Nabytí vlastnického práva k movité věci od neoprávněného podle německé právní úpravy a návrhu občanského zákoníku, *Právní rozhledy* 7/2009, s. 246.

BRAUN, A., LINHART, T.: Velká reforma německého zákona o společných věcech s ručením omezeným, *Právní rozhledy* 4/2009, s. 130.

ZAPLETAL J.: Zásada dobré víry a její uplatnění v soukromém právu. *Právní rozhledy* 2/2006, s. 60.

PETR, B.: Nabývání vlastnictví originálním způsobem. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 161 – 169.

PETR, B.: Zásada „nemo plus iuris ad alium transferre potest quam ipse habet“ a problematika nabývání od nevládníka, *Právní rozhledy* 20/2012, s. 695.

KNAPP V.: Rakousko: Nejvyšší soudní dvůr (OGH): Rozsudky k nabytí vlastnictví v dobré víře, Dobrá víra při veřejné dražbě (I.) - rozsudek z 13. 11. 1979, 5 Ob 630/79. *Právní rozhledy* 9/1996, s. 424.

HAVEL B.: *Společnost s ručením omezeným na úsvitu rekonstrukce*, *Obchodní právní revue* 12/2011, s. 351.

Internetové zdroje

SOJKA, D.: *Kodex Theresianus*, Právnická fakulta Masarykovy univerzity, Brno 2009, dostupné na: <http://is.muni.cz/do/1499/el/estud/praf/ps09/codex/web/index.html>.

SALOMONS, A. F.: How to draft new rules on the bona fide acquisition of movables for Europe? Some remarks on method and content. Centre for the Study of European Contract Law Working Paper Series, No. 2007/02, dostupné na: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=979458

POKORNÁ, A.: Nabytí obchodního podílu v dobré ví e v n mecké právní úprav , COFOLA 2011: the Conference Proceedings, 1. edition. Brno: Masaryk University, 2011.

ŠVADLENA P., EPPICH L.: Nabytí vlastnického práva od nevlastníka dle nového ob anského zákoníku. 29. 7. 2013. dostupné na: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/infocentrum/media/nabyti-vlastnickeho-prava-od-nevlastnika-dle-noveho-obcanskeho-zakoniku/>.

ECH, P.: S.r.o. po rekodifikaci. 24. 5. 2012, dostupné na: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/infocentrum/media/sro-po-rekodifikaci/>

Judikatura

Ústavní soud:

Nález I. ÚS 437/02 ze dne 19. 7. 2002.

Nález IV. ÚS 112/01 ze dne 28. 8. 2001.

Nález ÚS 452/2006 Sb. ze dne 13. 6. 2006.

Nejvyšší soud

Rozsudek sp.zn. 32 Odo 964/2002-98, ze dne 30.7.2003.

Rozsudek sp. zn. 32 Cdo 44/2007 ze dne 12. 12. 2007.

Rozsudek sp. zn. 28 Cdo 2788/2011 ze dne 18. 1. 2012.

Rozsudek sp. zn. 29 Cdo 2287/2008 ze dne 23. 9. 2008.

Usnesení sp. zn. 29 Odo 1216/2005 ze dne 28. 8. 2007

Rozsudek sp. zn. 29 Cdo 4068/2007 ze dne 24. 11. 2009.

Usnisení sp. zn. 29 Cdo 2080/2012 ze dne 28. 1. 2014.